

Nooit meer een thuis

Al negen jaar is Joseph in Nederland. Negen lange, onzekere jaren. Meerdere keren stond hij op het punt om teruggestuurd te worden naar Nigeria. “Dat zou mijn dood zijn geworden.” Maar het liep anders en nu heeft Joseph te horen gekregen dat hij mag blijven. Joseph komt uit een zeer traditionele Afrikaanse cultuur waar oude rituelen en verbintenissen een belangrijke rol spelen. In het land zijn uiterst gevaarlijke groepen actief die Voodoo-achtige rituelen inzetten om slachtoffers hun wil op te leggen. De wrede broederschappen onderwerpen vrouwen bijvoorbeeld aan rituelen om hen te verhandelen naar Europa en hier tot prostitutie te dwingen. De bendes dwingen veel mensen om mee te werken.

Overlijden

Zijn vader wordt ook in zo'n geheime groep getrokken, zegt Joseph, “Met nachtelijke rituelen die omgeven zijn met geheimhouding en mystiek. De leden moeten zich aan strikte regels houden; overtredingen kunnen ernstige gevolgen hebben.” Dan overlijdt zijn vader plotseling. Joseph praat er niet graag over. Met terughoudendheid zegt hij dat de dood van zijn vader ‘mogelijk verband hield’ met diens betrokkenheid bij deze broederschap, hoewel de precieze omstandigheden onduidelijk blijven. De angst is nog steeds te zien in zijn ogen, als Joseph erover vertelt.

Na de dood van zijn vader wordt hij zelf opgeroepen om zich midden in de nacht te melden bij de broederschap. Angst overvalt hem: “Ik besloot te vluchten, voor het te laat was. “Hij spreekt kort zijn vrouw die ook inziet dat vluchten de enige optie is voor Joseph. Zijn vier kinderen spreekt hij op dat moment niet. Via Lagos vlucht hij naar Nederland, met hulp van familie en kennissen die hem aan een vliegticket naar Schiphol helpen.

Chaos

In Nederland heeft hij moeite om zich aan te passen en valt het leven in Ter Apel en opeenvolgende asielzoekerscentra hem zwaar. Hij wordt van plek naar plek verkast, in totaal zestien verschillende opvangplekken. Vooral in het begin in 2015, als er veel vluchtelingen aankomen, zijn de centra overvol: “Het leven was er chaotisch, we waren met zovelen, het was onmenselijk. Maar beter dan mijn toekomst in Nigeria.”

De vele verhuizingen en onzekerheid over zijn lot geven hem een gevoel van instabiliteit en hij voelt zich vaak niet welkom. Ondanks de hectiek, lukt het hem om in contact te komen met zijn vrouw en kinderen. Hij videobelt geregeld met hen. Maar in deze negen jaar heeft hij hen alleen via de telefoon gezien. In de loop van de tijd bouwt zijn vrouw een ander leven op in Nigeria. Zijn kinderen spreekt hij nog wel. Hij houdt de hoop om hen weer in het echt te kunnen zien: “Ik blijf hopen dat ik mijn familie weer kan zien, dat houdt me op de been.”

Joseph krijgt in de jaren die hij verblijft in Nederland herhaaldelijk te horen dat hij naar zijn thuisland terug moet keren, ondanks de gevaren die daar op hem wachten. Zonder recht op rijksopvang komt hij bij INLIA terecht, in het Gasthuis in Groningen. De bureaucratie en de lange wachttijden in het asielproces frustreren hem. Hij houdt zijn hand op een meter hoogte

van de vloer: "Zoveel papier, zo'n stapel, dat is mijn dossier. Dat is zo ontmoedigend, onmenselijk."

Hersensbloeding

Hij wordt ziek, naar zijn overtuiging door de angst en de onzekerheid. De gezondheidsproblemen worden niet altijd serieus genomen door artsen. Het maakt hem boos: "Het was in 2020 dat ik me echt niet goed voelde. Ik wist dat het fout was. De huisarts ging mijn bloeddruk meten en toen mocht ik weer gaan. Ik probeerde nog te zeggen dat het écht niet goed met me ging. Niet veel later stortte ik in en werd ik met een ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Ik had een hersensbloeding."

De hersensbloeding is een nieuw feit in zijn medische situatie dat niet eerder aangevoerd is. Op grond hiervan wordt een aanvraag 'verblijf op grond van medische omstandigheden' in gang gezet. Dat duurt lang maar uiteindelijk is de uitkomst positief. Joseph mag, met terugwerkende kracht, blijven op 'niet tijdelijke humanitaire gronden'. Hij hoopt op een toekomst waarin hij veilig en goed kan leven. Vrij van angst en onderdrukking. Zijn droom is om zijn kinderen te kunnen omarmen. Dan moeten ze wel naar Nederland kunnen komen, want terug naar Nigeria is geen optie voor hem.

God

Joseph was oorspronkelijk moslim, maar is een aantal jaren geleden christen geworden. "Iemand drukte mij een Bijbel onder de neus en zei: ga dit eens lezen. Sindsdien ben ik christen. Ik vind veel steun in het geloof en als je nu naar mijn kamer zou gaan in het Gasthuis, dan zul je zien dat ik daar inmiddels meerdere bijbels heb. Het geloof heeft mij op de been gehouden en God is dicht bij mij."

Nu Joseph mag blijven, wil hij graag snel aan het werk. Ondanks zijn 60-jarige leeftijd, zou hij zijn oorspronkelijke werk als stukadoor maar al te graag oppakken. "En natuurlijk zou ik graag een eigen plekje hebben waar ik kan wonen. Maar dat zal niet mijn thuis worden. Nigeria is mijn thuis en daar kan ik nooit meer naar toe. Ik zal nooit meer thuis komen."

INLIA

Kerkelijke Relaties & Publieksvoorlichting

Jacobijnerstraat 5

9712 HZ GRONINGEN

T 050-3138181

E krp@inlia.nl

W www.inlia.nl

Een vertrek met hindernissen, maar: “Welkom in mijn land”.

Die had begeleider Henriët even niet aan zien komen toen ze Neela vroeg om na te denken over haar toekomst: binnen een week liet die weten terug te willen naar Kinshasa, Congo. De politie is er wetteloos, het is er extreem gewelddadig, Neela had er zware trauma's opgelopen en toch wilde ze terug. Henriët ging, met INLIA-collega Karen, mee om de terugkeer te begeleiden. Verhaal van een vertrek met hindernissen.

Henriët is juridisch perspectief-medewerker bij het INLIA Gasthuis Groningen. Toen Neela daar binnenkwam, sprak ze nauwelijks. Behandeling door transcultureel psychiatrisch centrum De Evenaar en medicatie hielpen haar met de trauma's om te gaan. Langzaam maar zeker kwam Neela tot rust.

“Ze had deze tijd nodig”, weet Henriët, “Vanaf de straat was het zeker niet gelukt om terug te keren.” Met hulp van De Evenaar en INLIA slaagde Neela er wel in. De procedure voor verblijf op medische gronden liep nog, toen Henriët haar vorig jaar vroeg: “Stel dat de beschikking negatief is, wat dan?”

Onvermoede kracht

Neela dacht erover na, belde met haar schoonzus in Kinshasa en die zei ‘Je bent welkom’. Daardoor kon ze kiezen voor terugkeer. Er kwam een onvermoede kracht naar boven toen Neela het heft eindelijk weer in eigen handen kon nemen, vertelt Henriët. Hier mocht en kon ze niks, dat verlamde. Maar toen ze perspectief zag, had ze snel een plan voor daar: een naaiatelier.

Klein detail: hoe krijg je ‘n naaimachine en alle materialen (stoffen!) in Congo? In de koffer? En alle andere dingen die je mee wil nemen als je (r)emigreert? Het maximum qua bagage is snel bereikt. Gelukkig kunnen Henriët en Karen ook grote koffers meenemen. Zij reizen met Neela mee om haar te begeleiden, vanwege haar medisch-psychische problematiek.

Henriët moest daar wel even over nadenken. Kinshasa is geen ‘fun’-bestemming. Maar ze besloot te gaan. Er moet wel een collega mee, voor de veiligheid en voor de taal. Dat wordt de Frans sprekende Karen.

Er kan nog van alles misgaan

De vlucht wordt geboekt voor begin februari. Daarmee begint de stress. Zou het na jaren in Nederland, eindeloos wachtend op beschikkingen, echt lukken om zelf het heft weer in handen te krijgen? Er kan nog van alles misgaan. Bemachtigen ze alle benodigde reis-papieren, komen ze door de douane? En hoe komt Neela aan geld voor medicijnen en behandelingen daar? Ze kan niet zonder. Het wordt geregeld: Vluchtelingenwerk en de IOM dragen bij.

15 januari reizen ze gedrieën af naar Brussel om het laissez-passer voor Neela en de visa voor Henriët en Karen te regelen. Ze vertrekken in alle vroegte, maar het sneeuwt en ze zijn maar net op tijd. Het papierwerk zal nog een heel gedoe blijken. Een visum krijg je enkel op uitnodiging.

INLIA heeft banden met het Belgische Caritas, dat werkzaam is in Congo. De uitnodiging is dus rap geregeld.

Maar: die moet gelegaliseerd worden door het Congolese ministerie van Buitenlandse Zaken. Het laat op zich wachten. Met nog 13 dagen te gaan reist Karen opnieuw naar de ambassade. Pal voor sluitingstijd krijgt ze de legalisatie in handen. Nu kunnen de visa geregeld. Daarvoor staan officieel meer werkdagen dan er nog resteren.

Stress en emotie

Het wordt stressen. Een dag voor vertrek zijn de documenten nog niet op orde. Op de dag zelf rijdt Karen 's nachts al naar Brussel om de visa te bemachtigen. Henriët helpt Neela pakken. Het afscheid is emotioneel. Buiten het Gasthuis vormen medewerkers en gasten een erehaag om Neela uit te zwaaien.

Bepakt en bezakt arriveren ze op Schiphol. Ruim op tijd maar zonder paspoorten en visa. Met nog een half uur te gaan is het nagelbijten. Maar dan arriveert Karen. Het IOM leidt hen moeiteloos langs alle rijen en de marechaussee brengt hen naar de gate. Bij de tussenlanding op Nairobi verzucht Neela: "Terug in Afrika. Fijn." En als ze landen in Kinshasa roept ze: "Yes, welkom in mijn land."

Vuurdoop

Kinshasa is een schok voor Henriët en Karen. Zoveel mensen, zoveel lawaai. De 1ste keer in Afrika en dan gelijk Congo, het is een vuurdoop. Neela gaat met haar familie mee, de begeleidsters naar een hotel in de ambassadewijk. Zelfs daar is het onveilig, worden ze gewaarschuwd. Alleen over straat gaan is onverantwoord. Met taxi's komen ze toch nog ergens. Ze bezoeken de plaatselijke Caritas-afdeling. Ook belangrijk om eventuele volgende terugkeerders te kunnen helpen. Want terugkeer is kansloos zonder veilige plek.

Neela gaat ondertussen naar de kerk. Heel dapper, vinden Henriët en Karen. Vooral warm, vindt Neela, "Wat is het hier ongelooflijk warm!" Bij de schoonzus ontmoeten ze een feestelijk gezelschap voor Neela's terugkeer. De mannen in pak, de vrouwen in de fraaiste jurken. Neela heeft cadeautjes meegebracht. "Essentieel", zegt Henriët, "Je moet met opgeheven hoofd terug kunnen, niet als een mislukking."

De sleutel tot succes

Er zijn politici die vinden dat de overheid mensen zoals Neela niet zou moeten opvangen. 'En dan', hóór je Karen zo ongeveer denken, 'gaan ze dan in lucht op? Poef, weg?' Karen heeft niet zoveel op met makkelijke kreten die niets oplossen. Andere politici zijn ervoor om de duur van opvang zoals die in het Gasthuis te beperken. Gaat evenmin werken, weet Henriët: "Druk zetten werkt gewoon niet, zeker niet in deze gevallen."

Karen: "Het is belangrijk dat mensen snappen wat de sleutel tot het 'succes' is, en dat is om te beginnen tijd nemen. Tijd voor medische, maatschappelijke, juridische en woonbegeleiding. Dat werkt. Klinkt misschien niet sexy, maar het is de realiteit."

INLIA

Kerkelijke Relaties & Publiekvoorlichting
Jacobijnerstraat 5
9712 HZ GRONINGEN

“De hele wereld zou samen aan tafel moeten zitten”

De overheerlijke geur komt je tegemoet. Het is een zomerse woensdagmiddag. Midden in het centrum van Groningen, aan de Oude Boteringestraat, ruikt het zo lekker dat je automatisch rondkijkt of er een Midden-Oosters restaurant zit. Niets is minder waar: verscholen tussen koffietentjes, universiteitsgebouwen en kleine winkeltjes ligt de Doopsgezinde Kerk en in het bijgebouw daarvan is chef-kok Meteb zijn kunsten aan het vertonen.

Het is een maaltijd voor en door asielzoekers die INLIA opvangt in de stad Groningen. Een initiatief van de Doopsgezinde Kerk. Voorganger Nick Everts: “Het idee ontstond toen INLIA kerken opriep om noodopvang te bieden. In ons kerkgebouw hebben we veel activiteiten, dus konden we er geen asielzoekers laten verblijven, maar we wilden wel heel graag wat betekenen.”

De band tussen de Doopsgezinde Kerk en INLIA kent een lange historie. INLIA is ontstaan vanuit verschillende initiatieven van kerken die kerkasiel boden aan vluchtelingen en asielzoekers in nood. Ook de Doopsgezinde Kerk deed dat, 38 jaar geleden. Twee jaar later, in 1988, werd hier het Charter van Groningen, ontworpen en ondertekend: de verbondstekst van kerken en geloofsgemeenschappen die partij kiezen voor vluchtelingen en asielzoekers.

Heel veel vlees

Het is het einde van de ochtend als Meteb bij de kerk arriveert. Samen met medewerkster Henriek van INLIA gaat hij boodschappen doen.

Maar eerst een kopje koffie in de kerk, met voorganger Nick en koster Gertjan. Meteb, kok van beroep, straalt bij het zien van de keuken: hij heeft zin in de dag. Vandaag kookt hij voor een man of 20, een ‘piece of cake’.

In Jemen kookte Meteb wel voor 200 man. Dat is te zien als hij even later met Henriek boodschappen doet. In de supermarkt weet hij feilloos wat hij nodig heeft en dat is veel. Heel veel. Er gaat sowieso veel vlees in het karretje. Henriek bijt op haar lippen om maar niet te vragen of dit niet te veel is. Het is een cultuurding; grote porties en overdaad fungeren als blijk van welkom: ‘schuif maar aan, er is genoeg voor iedereen’.

Terug in de keuken laat Gertjan trots een enorme rijstkoker zien: “Gloednieuw, Meteb, je bent de eerste die hem gaat gebruiken.” Hij wordt gebruikt ook. Maar niet voor de rijst; het zijn zijn grote stukken lamsvlees die in de rijstkoker verdwijnen. De rijst gaat in grote sledes de oven in, net als de kippenbouten.

Achter het fornuis staat een heel blij Meteb. Nick en Gertjan kunnen niet zoveel doen, Meteb heeft duidelijk alles onder controle en kookt met een glimlach van oor tot oor. Tegen zessen komen de eerste gasten binnen. Een paar mannen uit Syrië en Jemen, leden van de kerk, een Turks gezin en een Eritrees gezin.

Nederlands

De beide gezinnen zijn nu een jaar in Nederland. Hun kinderen praten de taal opvallend goed. De ouders vertellen er trots over: vandaag was de laatste schooldag en de juf had met tranen in haar ogen verteld hoe snel de kinderen Nederlands geleerd hebben. De kinderen laten dat ook graag zien. Als het eten geserveerd wordt, vraagt het meisje: “Mag ik misschien een bordje eten zonder vlees?” Dat mag.

De eerste keer dat de asielzoekers hier kwamen koken en eten was afgelopen december. De vrijwilligers van de Doopsgezinde Kerk stonden er klaar voor: ze koken elke maand voor daklozen en zouden dat nu ook doen voor de gasten van INLIA. Die konden desgewenst meehelpen. Tenminste, dat was het idee van de vrijwilligers.

Al snel bleek dat de asielzoekers heel graag zelf wilden koken. Henriëke: “Logisch ook, als je al een poos in de opvang zit zonder kookgelegenheid, ben je blij dat je een keer zelf kunt koken. Zeker als je dan opeens in zo’n grote keuken staat en je bent nog kok ook, zoals Meteb. Maar sowieso: eindelijk je eigen eten kunnen koken, dat vinden mensen fijn.” Kerstversieringen Het werd dus wel erg druk in de keuken. De Groningse kok gaf het op om te pogen de boel te leiden. De andere vrijwilligers zetten nog even door, vertelt Gertjan: “Die wilden redderen: tafel dekken, serveren, afruimen en afwassen. Maar de asielzoekers wilden alles graag zelf doen.”

Eenmaal in de actiestand hielden die nauwelijks meer op. Ze hebben ook nog de kerk aangekleed voor kerst. Boom versierd, spuitsneeuw op de ramen. Nick: “Heel erg gezellig. En de kerk is nog nooit zo mooi aangekleed geweest!”

Hij wil graag dat ze in december weer meehelpen: “Maar dan mag er geen spuitsneeuw meer op de ramen, want daar hebben de vrijwilligers de afgelopen keer twee dagen werk van gehad om het er weer af te krijgen.” Er wordt smakelijk om gelachen en de afspraak staat: met kerst komt Meteb weer koken en zullen Mohammad, Mustafa en Khalid de kerk weer versieren.

“Iedere week”

Naast de borden met rijst en vlees staan er schalen met garnalen in groentesaus, pittige dressing en platbrood op tafel. Meteb en kameraad Mohammad eten van één bord en

gebruiken het platbrood als bestek, heel gebruikelijk in Jemen. Het eten is verrukkelijk en het is enorm gezellig. Nick: “Van mij mag dit iedere week en dat zeg ik niet alleen vanwege het vlees.”

Khalid uit Syrië: “De hele wereld zou samen aan tafel moeten zitten.” De arabiste naast hem voegt toe: “En van elkaar houden.” Na de hoofdmaaltijd komt Jemense thee en baklava op tafel. Er wordt afgeruimd en dan duurt het niet lang of de stoelen en tafels worden aan de kant geschoven, de muziek gaat aan en er wordt gedanst. Hand in hand, alle culturen door elkaar.

INLIA

Kerkelijke Relaties & Publiekvoorlichting
Jacobijnerstraat 5
9712 HZ GRONINGEN
T 050-3138181
E krp@inlia.nl
W www.inlia.nl